

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Teze diplomové práce

**Politické aspekty územní samosprávy,
charakter komunální politiky obcí okresu Pardubice**

Bc. Andrea Hochmanová

Souhrn

Diplomová práce ověřuje uplatnitelnost teorie Stanislava Balíka. Ta interpretuje charakter komunální politiky českých municipalit v případě dvou vybraných okresů Šumperk a Jeseník. Práce je orientována na obce okresu Pardubice.

Klíčová slova: volby, obec, územní samospráva, zastupitelstvo, voliči, politické strany, nezávislí kandidáti.

Cíl práce a metodika

Cílem diplomové práce je na příkladu obcí vybraného okresu ověřit uplatnitelnost teorie Stanislava Balíka orientovanou na interpretaci základních aspektů komunální politiky, které jsou popsány v jeho knize Okresy na severu (2008). Balík zkoumal výsledky komunálních voleb v okrese Šumperk a Jeseník. Diplomová práce je orientována na obce okresu Pardubice.

V diplomové práci je pro co nejpřesnější srovnání použita obdobná metodologie jako v Okresech na severu (Balík, 2008): kvantitativní a interpretativně kvantitativní výzkum s využitím metody komparativní studie.

Práce je strukturována do sedmi kapitol. První kapitola seznamuje s cílem diplomové práce a použitou metodikou. Kapitola Teoretická východiska přibližuje sledované období, okres Jeseník analyzovaný Stanislavem Balíkem v Okresech na Severu (2008), politické aspekty komunální demokracie a faktory ovlivňující volební účast. Tato kapitola také na základě Okresů na Severu (Balík, 2008) sleduje vývoj volební účasti v okrese Jeseník a postavení žen a velkých politických stran v komunální politice. V Analytické části jsou položeny výzkumné otázky, představen druhý ze sledovaných okresů, Pardubický okres a hodnocena volební účast v něm. Je zde posuzován vliv volební účasti na zisky politických stran, pozice velkých politických stran a podíl starostek na radnicích v sledovaných okresech. V Závěru jsou shrnuty výsledky analýz sledovaných problematik, je zde odpovězeno na výzkumné otázky a zazní zde apel autorky.

Výzkumné otázky

Diplomová práce analyzuje odpovídající statistická data Pardubického a Jesenického okresu a odpovídá na následující výzkumné otázky:

- A. Ovlivnily politické aféry devadesátých let volební účast v komunálních volbách?
- B. Potvrdil se v Pardubickém okrese trend nárůstu volební účasti roku 2006 oproti roku 2002 pozorovaný na úrovni celé ČR?
- C. Lze stabilnější demokratický vývoj prezentovaný účastí ve volbách předpokládat v regionu s převahou endogenního rozvoje?
- D. Platí mezi volební účastí a velikostí obce nepřímá úměra?
- E. Zvyšuje silná levice účast ve volbách?
- F. Jaká je pozice velkých politických stran v komunálních politických systémech venkovského okresu v porovnání s pozicí těchto stran v okrese ovlivňovaném velkým centrem?
- G. Jaký byl ve sledovaném období trend v podílu primátorek a starostek v komunální politice? (Balík, 2008, s. 8).

Závěr

Volební účast v komunálních volbách obecně byla v roce 1990 sice o více než 20 procent nižší než v parlamentních volbách, ale přesto se pohybovala ve velmi vysokých číslech. Postupem času se však zájem voličů o komunální volby se razantně snižoval. V roce 1994 činila účast voličů na volbách 60,68 %, v roce 1998 46,72 % a v roce 2002 už jen 45,51 %. Volební účast poklesla mnohem více mezi lety 1994 až 1998 než 1998 až 2002 (Volby.cz). S ohledem na tyto výsledky autorka diplomové práce odpovídá na výzkumnou otázku, zda ovlivnily aféry devadesátých let volební účast v komunálních volbách, kladně. V roce 2006 se celostátní trend ve volební účasti v komunálních volbách změnil a mírně stoupl na 48,50%. V sledovaných okresech se tento trend neprojevil. V roce 2006 byla volební účast v okrese Jeseník podprůměrná (48,16 %), nejnižší ze sledovaných let. V okrese Pardubice se volební účastí roku 2006 téměř rovnala volební účastí v roce 2002 (rozdíl 00,01 %). Z kapitoly Volební účast okres Jeseník vyplynulo, že okres Jeseník průměrnou mírou volební účasti v komunálních volbách pokaždé překročil celorepublikový průměr. Naproti tomu okres Pardubice patří mezi okresy s největším poklesem volební účasti v ČR v letech 1998-2002, a to o 3,52 procenta. Stejně tak patří mezi okresy s největším poklesem volební účasti v letech 1994-1998, a to dokonce o 20,53 procent. Autorka tak může konstatovat, že mnohem stabilnější demokratický vývoj, prezentovaný účastí voličů ve volbách, lze předpokládat v regionech, kde převažuje

endogenní rozvoj nad prvky exogenního růstu. Presentovaná volební účast a velikost obcí, zastoupená počtem obyvatelstva potvrdila konstatování Stanislava Balíka, že mezi volební účastí a velikostí obce platí nepřímá úměra (2008, s. 67). Čím menší obec, tím vyšší volební účast, a naopak. Ve výsledcích zkoumaného se nepotvrdila hypotéza o vyšší volební účasti v případě silné levice. Toto tvrzení není ale příliš silné, protože nelze přesně určit politické zaměření „Nezávislých“ a kandidátů jednotlivců, kteří nejčastěji vyhrávají volby v obcích s nejvyšší volební účastí.

Další otázkou diplomové práce je pozice velkých politických stran v sledovaných okresech. Na Jesenicku v r. 1998 začíná volby vyhrávat levice, ČSSD pomalu dotahuje KSČM. V Pardubickém okrese je trend opačný, ODS jednoznačně dominuje spolu s ostatními pravicovými a středovými stranami zejména nezávislími kandidáty. Tento trend se ještě důrazněji projevil ve volbách 2002, kdy v okrese Jeseník co do počtu získaných hlasů předstihla KSČM sociální demokracie (ČSSD), KSČM však měla více mandátů, přičemž ODS získala minimální zastoupení. I v Pardubickém okrese je trend ve srovnání s předchozími volbami stejný, byť ve srovnání s Jesenickem opačný – dominují zejména ve velkých obcích pravicové strany. Další předěl přinášejí volby v roce 2006. Na Jesenicku se rozšířila nabídka nezávislých kandidátů, kteří komunální volby jednoznačně vyhráli. ODS v počtu získaných hlasů předstihla KSČM a KDU-ČSL, čímž se zařadila za ČSSD. Na Pardubicku stále vítězí ODS, pozice ČSSD se ale zlepšuje.

Situaci žen v komunální politice sledovaných okresů zhodnotila autorka následovně: Podíl primátorek a starostek je v okrese Pardubice i v okrese Jeseník na stabilní úrovni. Na Jesenicku je to zhruba sedmnáctiprocentní podíl a na Pardubicku zhruba třetinový podíl žen ve vedení radnice. Zastoupení žen stoupalo pouze mezi roky 1998 a 2002, následně se zastavilo. V sledovaném období tudíž nelze konstatovat vzrůstající ani klesající trend.

Politika je významnou silou, která může atributy lidské spokojenosti posílit a rozvíjet, stejně tak jako je může brzdit či dokonce ohrozit. Je proto apelem autorky, aby občané se nejen aktivně účastnili voleb a při svých preferencích byli bdělí, aby nedali svůj hlas tomu, kdo se otevřeně či skrytě staví jejich zájmům, ale také, aby využili v co největší míře svého pasivního volebního práva, respektive aby se stali lidmi politickými. Nejde nezbytně o stranickou příslušnost, když právě na komunální úrovni nezávislí hrají velmi významnou roli. Nemusí jít ani o využití práva být volen v komunálních volbách, když

stejně důležitá je aktivita občanská na místní úrovni v různých spolcích či zapojení se do ekonomického rozhodování, např. prostřednictvím místních akčních skupin (Místní Agenda 21, 2015). Jde o spoluvytváření svého vlastního nejbližšího prostředí, vlastní svobody a zároveň obranu demokracie před jejím zneužitím, či vyhasnutím.

Seznam použitých zdrojů – vybrané bibliografické citace

Knižní publikace

BALÍK, Stanislav. *Komunální politika. Obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha: Grada, 2009. 250 s. ISBN 978-80-247-2908-4.

BALÍK, Stanislav. *Komunální volby v České republice v roce 2002*. 1. vyd. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy university v Brně, 2003. 143 s. ISBN 80-210-3211-1.

BALÍK, Stanislav. *Okresy na severu. Komunální politika v okresech Šumperka a Jeseník v letech 1989-2006*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2008. 198 s. ISBN 978-80-7325-174-1.

ČMEJREK, Jaroslav, a kol. *Participace občanů na veřejném životě venkovských obcí ČR*. 1. vyd. Praha: Kernberg Publishing, 2009. 133 s. ISBN 978-80-87168-10-3.

ČMEJREK, Jaroslav, BUBENÍČEK, Václav, ČOPÍK, Jan. *Demokracie v lokálním politickém prostoru*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. 224 s. ISBN 978-80-247-3061-5.

DRULÁK, Petr a kol. *Jak zkoumat politiku. Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. 255 s. ISBN 978-80-7367-385-7.

HAŠKOVÁ, Hana, KRÍŽOVÁ, Alena, LINKOVÁ, Marcela. *Mnohohlasem. Vyjednávání ženských prostorů po roce 1989*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. 331 s. ISBN 80-7330-087-7.

HUDÁK, Jakub, JÜPTNER, Petr, SVOBODA, Jiří. *Komunální politické systémy*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2003. 190 s. ISBN 80-7308-056-7.

JURNEČKOVÁ, Marie, MATHENSON, Cecile. *Women of Czechoslovakia*. 1. vyd. Belford Row: The New Europe Publishing Co., 1944. 52 s. Systémové číslo: 000666245.

KUTSCHERAUER, Alois, a kol. *Regionální disparity: disparity v regionálním rozvoji země, jejich pojetí, identifikace a hodnocení*. 1. vyd. Ostrava: VŠB-TU, 2010. 250 s. ISBN 978-80-248-2335-5.

MALÍŘ, Jiří, MAREK, Pavel, a kolektiv. *Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v Českých zemích a Československu v letech 1938 – 2004, 2. díl*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2005, 1826 s. ISBN 80-7239-179-8.

PETRŽÍLEK, Petr. *Udržitelný rozvoj. Doktrína sociálně demokratického hnutí v 21. Století*. Praha: Lexis Nexis CT, 2007. ISBN: 978-80-86920-20-7

ŠARADÍN, Pavel, OUTLÝ, Jan. *Studie o volbách do zastupitelstev v obcích*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. 232 s. ISBN 80-244-0798-1.

Vysokoškolská kvalifikační práce

BUBENÍČEK, Václav. *Lokální modely demokracie v malých obcích ČR*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Katedra humanitních věd, Provozně ekonomická fakulta, 2010. 122 s. Školitel disertační práce doc. PhDr. Jaroslav Čmejrek, CSc.

CHLUPÁČ, Zdeněk. *Regionální strany v politickém systému České republiky*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, 2015. 136 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Petr Jüptner, Ph.D.

Elektronické články

ČMEJREK, Jaroslav; ČOPÍK, Jan. *Kontinuita a diskontinuita ve vývoji lokální politické reprezentace*. ACTA POLITOLOGICA [on-line]. 2009, roč. 1, č. 3. ISSN 1803-8220. [cit. 2015-11-23]. (PDF). Dostupný z WWW: <<http://acpo.cz/>>

GEIBLER, Hana. MOURALOVÁ, Magdalena. *Komparativní přístupy při zkoumání veřejných politik*. [on-line]. [cit. 2015-07-04]. 24 s. (MS WORD). Dostupný z WWW: <http://iss.fsv.cuni.cz/ISS-138-version1-100224_geissler_mouralova_komparace.doc>

KUBÁLEK, Michal, BUBENÍČEK, Václav. *Charakter lokální politiky v suburbánním politickém prostoru*. ACTA POLITOLOGICA [on-line]. 2012, roč. 4, č. 3. ISSN 1803-8220. [cit. 2015-11-05]. (PDF). Dostupný z WWW: <<http://acpo.cz/>>

LEBEDA, Tomáš. *Komunální volby klamou. Krátké zastavení nad problematickými aspekty volebního systému pro obecní zastupitelstva*. ACTA POLITOLOGICA [on-line]. 2009, roč. 1, č. 3. ISSN 1803-8220. [cit. 2015-07-05]. (PDF). Dostupný z WWW: <<http://acpo.vedeckecasopisy.cz/publicFiles/00056.pdf>>

LINEK, Lukáš. *Vliv volební účasti na zisky politických stran ve volbách do Poslanecké sněmovny*. ACTA POLITOLOGICA, 2012, roč. 4, číslo 1. ISSN 1803-8220. [on-line]. 17 s. [cit. 2015-09-16]. (PDF). Dostupný z WWW: <<http://acpo.vedeckecasopisy.cz/publicFiles/00149.pdf>>

MACHONIN, Pavel. *Neúčast ve volbách jako jeden z indikátorů sociální soudržnosti / nesoudržnosti a její širší souvislosti (se zvláštním zřetelem ke krajským volbám 2004)*. Naše společnost, číslo 1, 2005. [on-line]. 25 s. [cit. 2015-11-15]. (PDF). Dostupný z WWW: <<http://cvvm.soc.cas.cz/2005-1/neucast-ve-volbach-jako-jeden-z-indikatoru-socialni-soudrznosti-nesoudrznosti-a-jeji-sirsi-souvislosti-se-zvlastnim-zretelem-ke-krajskym-volbam-2004>>

ŠARADÍN, Pavel. *Volební účast ve volbách do obecních zastupitelstev ČR*. Středoevropské politické studie, číslo 2-3, ročník VI, jaro-léto 2004. [on-line]. [cit. 2015-11-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=198>>

VEČERNÍK, Jiří. *Proměny a problémy české sociální politiky*. Sociologický časopis, číslo 5, ročník 41, 2005, Vol. 41. Sociologický ústav AV Praha. [on-line]. 880 s. [cit. 2015-11-12]. (PDF). Dostupný z WWW: <http://sreview.soc.cas.cz/uploads/0680022d7a7151150edf6787bab278dd0efb5081_573_507vecernik18.pdf>

Ústní sdělení

PETRŽÍLEK, Petr: Neveřejná přednáška s tématem „Demokracie“. Advokátní kancelář Petržílek s.r.o. v Úvalech. 28. října 2015.